

I: VERSLAG VAN DE PRESIDENT

In het derde kwartaal van 2020, bleef de coronaviruspandemie een zware tol eisen van de economische activiteit in de monetaire unie van Curaçao en Sint-Maarten. Ondanks de versoepeling van de maatregelen om de lokale verspreiding van het virus tegen te gaan, is het reële BBP in beide landen aanzienlijk gekrompen, voornamelijk als gevolg van een aanzienlijk lager niveau van toeristische activiteit in vergelijking met de tijd vóór de crisis. Als gevolg daarvan is het reële BBP in het derde kwartaal van 2020 in Curaçao met naar schatting 20,4% gedaald, terwijl Sint-Maarten een reële BBP-krimp van 29,9% registreerde.

Binnen de monetaire unie, ontwikkelde de inflatie zich uiteenlopend. Op Curaçao daalde de consumentenprijsinflatie van 2,8% in het derde kwartaal van 2019 tot 2,2% in het derde kwartaal van 2020, voornamelijk als gevolg van een daling van de binnenlandse brandstofprijzen. In Sint-Maarten daarentegen is de inflatie licht gestegen van 0,5% in het derde kwartaal van 2019 tot 0,6% in het septemberkwartaal van 2020, vooral als gevolg van hogere voedselprijzen en woonkosten.

De reële economische krimp van Curaçao in het derde kwartaal van 2020 werd veroorzaakt door een scherpe daling van zowel de netto buitenlandse vraag als de binnenlandse vraag. De netto buitenlandse vraag kromp omdat de uitvoer sneller daalde dan de invoer. De binnenlandse vraag daalde als gevolg van een daling van zowel de particuliere als de overheidsuitgaven. De daling van de overheidsuitgaven lag aan zowel overheidsconsumpties als -investeringen. Tegelijkertijd was er een krimp in de particuliere bestedingen als gevolg van de lagere particuliere consumptie, die hoofdzakelijk het gevolg was van de inperkingsmaatregelen die het vrije verkeer en sociale samenkomsten beperkten en van de verslechtering van de situatie op de arbeidsmarkt. De daling van de particuliere bestedingen werd echter getemperd door de financiële steun van de regering aan de zwaarst getroffen groepen in de samenleving. De particuliere investeringen daarentegen vertoonden een bescheiden groei als gevolg van de start of hervatting van bouwprojecten na de lockdown in het tweede kwartaal van 2020.

Uit sectorale gegevens blijkt dat de productie, met uitzondering van de bouwsector, in alle sectoren van de economie is gekrompen. De groei in de bouwsector was consistent met de toename van de particuliere investeringen in het septemberkwartaal van 2020. De productiekrimp was het meest uitgesproken in de sectoren industrie, restaurants en hotels, groot- en detailhandel, en transport, opslag en communicatie.

De reële toegevoegde waarde daalde sterk in de industriector omdat de raffinaderij in het derde kwartaal van 2020 gesloten bleef na het aflopen van het leasecontract met de Venezolaanse oliemaatschappij, PDVSA, eind 2019. Daarnaast was er ook een daling in de scheepsreparatieactiviteiten. Het negatieve resultaat in de restaurant- en hotelsector was grotendeels het gevolg van een scherpe daling van het aantal verblijfstoeristen. Hoewel de grenzen in het derde kwartaal van 2020 weer open gingen voor commerciële vluchten, werd het aantal bezoekers uit het buitenland dat per maand werd toegelaten beperkt tot 10.000. Bovendien werden alleen bezoekers uit landen met een gemiddeld of laag risico tot Curaçao toegelaten. In totaal is het aantal verblijfgasten in het derde kwartaal van 2020 met 74,4% gedaald. Bovendien hebben geen cruisetoeristen het eiland

bezocht aangezien de cruisesector gesloten bleef tijdens de pandemie. Voorts is de reële toegevoegde waarde in de sector groot- en detailhandel gedaald als gevolg van de teruglopende binnenlandse vraag, lagere toeristische bestedingen en minder wederuitvoer door de bedrijven in de vrije zone.

De zwakke prestatie van de sector transport, opslag en communicatie was het resultaat van een daling van activiteiten bij zowel de lucht- als de zeehaven. De daling van de luchthavengerelateerde activiteiten weerspiegelde een daling van het passagiersverkeer als gevolg van de bezoekersquota en een verminderde vraag naar reizen als gevolg van de pandemie. Tevens registreerde de haven een daling van het vracht- en containerverkeer. Ook daalde de totale overslag in de haven, zoals blijkt uit een daling van de totale tonnage van de schepen die de haven aandeden, ondanks een toename van het aantal schepen. Met name het aantal cruiseschepen steeg doordat cruiserederijen de haven van Willemstad kozen om hun schepen tijdens de pandemie aan de kant te leggen, terwijl meer tankers de haven aandeden voor reparatie en onderhoud aan het dok.

De sterke reële krimp van het BBP in Sint-Maarten werd veroorzaakt door een daling van de netto buitenlandse vraag als gevolg van een scherpe daling van de uitvoer van goederen en diensten, die werd gematigd door een aanzienlijke daling van de invoer. Daarnaast lieten alle componenten van de binnenlandse vraag een krimp zien. De particuliere consumptie daalde als gevolg van de verslechterde situatie op de arbeidsmarkt, getemperd door de financiële steun die de regering aan de getroffen groepen in de samenleving heeft verleend, onder meer in de vorm van loonkostensubsidies en werkloosheidssteun. Bovendien daalde de overheidsconsumptie als gevolg van lagere uitgaven voor goederen en diensten en voor lonen en salarissen. De particuliere investeringen liepen terug doordat bedrijven, te midden van de toegenomen onzekerheid vanwege de pandemie, lopende projecten hebben stopgezet en nieuwe projecten hebben uitgesteld. Als gevolg van een gebrek aan financiering liepen ook de overheidsinvesteringen terug.

Aan de productiezijde blijkt uit een analyse dat de reële toegevoegde waarde in de meeste sectoren van de economie van Sint-Maarten in het derde kwartaal van 2020 sterk is gekrompen. Met name de sectoren restaurants en hotels, transport, opslag en communicatie, groot- en detailhandel, onroerend goed, verhuur en overige zakelijke dienstverlening, en de bouw werden zwaar getroffen als gevolg van de pandemie en de daardoor opgelegde inperkingsmaatregelen. De sterke krimp in de restaurant- en hotelsector was toe te schrijven aan een scherpe daling van het verblijfstoerisme en de stilstand in het cruisetoeerisme. Ondanks de heropening van de grenzen in het derde kwartaal van 2020 is het aantal verblijfstoeristen drastisch gedaald (-90,6%), onder meer vanwege de reisvrees als gevolg van de coronapandemie. Bovendien vormden de door de regering opgelegde inreisvereisten om de plaatselijke verspreiding van het virus tegen te gaan een belemmering voor reizen naar Sint-Maarten. Het cruisetoeerisme is ingestort als gevolg van de volledige stillegging van de cruise-industrie als gevolg van de pandemie.

De sector transport, opslag en communicatie liet een krimp met dubbele cijfers zien als gevolg van een sterke daling van de lucht- en zeevervoersactiviteiten. De negatieve ontwikkeling van de luchthavenactiviteiten is terug te zien in een daling van het aantal afgehandelde passagiers, die consistent was met de sterke daling van het aantal verblijfstoeristen die op de luchthaven zijn aangekomen. De haven presteerde slecht door een daling van het aantal schepen dat de haven aanded en door minder containerbewegingen. De reële toegevoegde waarde kromp in de groot- en

detailhandel als gevolg van de lagere binnenlandse vraag en de daling van de toeristische bestedingen. Voorts daalde de reële toegevoegde waarde in de sector onroerend goed, verhuur en overige zakelijke dienstverlening in lijn met de ineenstorting van het verblijfstoerisme. In de bouwsector kromp de reële productie in overeenstemming met de in het derde kwartaal van 2020 geregistreerde daling van de particuliere en overheidsinvesteringen.

De pandemie heeft ook de overheidsfinanciën van Curaçao en Sint-Maarten zwaar getroffen. Als gevolg van een daling van de overheidsontvangsten en hogere uitgaven, hebben beide landen in het derde kwartaal van 2020 een groter tekort op hun lopende rekening geboekt dan in het derde kwartaal van 2019. Vooral de belastinginkomsten liepen sterk terug, terwijl de cyclische uitgaven, zoals werkloosheidsuitkeringen, stegen als gevolg van de aanzienlijke krimp van de economische activiteit op zowel Curaçao als Sint-Maarten. Tegelijkertijd hebben beide landen discretionaire maatregelen genomen, waaronder een loonsubsidie en andere sociale overdrachten aan groepen die te midden van de coronacrisis kwetsbaar zijn.

Op het externe front nam het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans in het derde kwartaal van 2020 toe in vergelijking met het derde kwartaal van 2019, voornamelijk als gevolg van een verslechtering van de netto export van goederen en diensten. Daarentegen zijn de netto primaire inkomsten in de monetaire unie gestegen, hetgeen de stijging van het tekort op de lopende rekening heeft beperkt. De krimp van de netto export van goederen en diensten kwam doordat de daling van de uitvoer die van de invoer overtrof. De daling van de uitvoer werd met name veroorzaakt door de lagere deviezeninkomsten uit toeristische activiteiten op zowel Curaçao als Sint-Maarten. Daarnaast heeft Curaçao minder deviezen ontvangen uit bunkering, raffinage, scheepsreparatie, internationale financiële en zakelijke dienstverlening, en activiteiten in de vrije zone. Ondertussen krompen in Sint-Maarten de deviezeninkomsten uit de wederuitvoer van goederen, transport en vastgoeddiensten (d.w.z. onroerendgoedverhuur) die aan het buitenland worden verleend. De daling van de invoer weerspiegelde vooral de lagere goedereninvoer op Curaçao en Sint-Maarten, als gevolg van de daling van zowel de binnenlandse vraag als de toeristische bestedingen. Bovendien namen de olie-importen af door een daling van de gemiddelde internationale olieprijs, terwijl op Curaçao ook het aangekochte volume een daling liet zien. Voorts gaven de ingezetenen van de monetaire unie minder uit aan buitenlandse reizen en vervoersdiensten. Ook de invoer van diensten in de bouw daalde in de gehele monetaire unie. Tegelijkertijd verbeterde de inkomensrekening door een daling van de rentebetalingen en arbeidsuitgaven aan het buitenland, gematigd door een daling van het arbeidsinkomen uit het buitenland.

De externe financiering van zowel de overheid als de particuliere sector groeide in het tweede kwartaal van 2020. Deze groei is het gevolg van de liquiditeitssteun die de Nederlandse overheid aan de overheid van Sint-Maarten heeft verstrekt. De toename van de externe financiering van de particuliere sector weerspiegelde hoofdzakelijk een verslechtering van de leningen- en kredietenrekening in combinatie met een toename van de netto directe investeringen in de monetaire unie. De ontwikkeling van de leningen- en kredietenrekening was hoofdzakelijk toe te schrijven aan een daling van de buitenlandse deposito's van ingezetenen van Curaçao en Sint-Maarten, gecombineerd met een stijging van de deposito's van niet-ingezetenen in de monetaire unie. Bovendien verslechterde de balans handelskredieten, voornamelijk als gevolg van een toename van handelskredieten die op de import werden ontvangen, gematigd door een groei van de handelskredieten verleend op de export. De

stijging van de netto directe investeringen in de monetaire unie was grotendeels het gevolg van de toename van de vorderingen van buitenlandse moedermaatschappijen op lokale bedrijven. Een toename van de directe investeringen van lokale ondernemingen in hun buitenlandse dochterondernemingen heeft de groei van de netto directe investeringen echter getemperd. Het saldo van de portefeuillebeleggingen verslechterde eveneens doordat lokale institutionele beleggers slechts een deel van hun vervallen buitenlandse schuldtitels in het buitenland herbelegden, met name in buitenlandse aandelen. Tevens stegen de netto kapitaaloverdrachten naar de monetaire unie als gevolg van de overmaking van middelen door de Wereldbank uit het Sint-Maarten Recovery, Reconstruction and Resilience Trust Fund voor de financiering van wederopbouwprojecten. Aangezien de externe financiering en de kapitaaloverdrachten uit het buitenland niet toereikend waren om het tekort op de lopende rekening te dekken, daalden de officiële brutoreserves in de periode juli-september 2020 met NAF. 66,3 miljoen.

De geldvoorraad is in het derde kwartaal van 2020 gekrompen als gevolg van een daling van de netto buitenlandse activa van het bankwezen die werd getemperd door een stijging van de netto binnenlandse activa. De daling van de netto buitenlandse activa was hoofdzakelijk toe te schrijven aan de commerciële banken. Ondertussen namen de netto binnenlandse activa toe, grotendeels als gevolg van opnamen van deposito's door de regeringen van Curaçao en Sint-Maarten in verband met de financiële steun die tijdens de coronacrisis is verleend aan de zwaarst getroffen groepen in de samenleving. Door een toename van de particuliere kredietverlening zowel op Curaçao als op Sint-Maarten, stegen bovendien de netto-vorderingen op de particuliere sector. De stijging van de netto binnenlandse activa werd echter gematigd door een daling van de pro-memorieposten op de balans, die hoofdzakelijk verband hield met een toename van het kapitaal en de reserves van de Bank als gevolg van de waardeverhoging van de goudvoorraad.

In het septemberkwartaal van 2020 heeft de Bank het verplichte reservepercentage ongewijzigd gelaten op 19,00%. Toch namen de verplichte reserves met NAF. 25,6 miljoen af als gevolg van een daling van de basis waarover die worden berekend. Het bedrag aan uitstaande certificates of deposit (CD's) is daarentegen met NAF. 4,4 miljoen gestegen doordat de commerciële banken, tijdens de wekelijkse veilingen van CD's met een looptijd van twee weken in juli en augustus 2020, op hogere bedragen hebben ingeschreven. De inschrijvingen van de commerciële banken tijdens de wekelijkse veilingen in september vielen echter lager uit dan wat kwam te vervallen.

Curaçao en Sint-Maarten zijn zwaar getroffen door corona. De pandemie heeft een ongekennde economische en sociale crisis teweeggebracht. Hoewel de twee landen er tot dusver vrij goed in zijn geslaagd de lokale verspreiding van het virus in te dammen, hebben de inperkingsmaatregelen, in combinatie met een scherpe daling van de buitenlandse vraag, met name vanuit de belangrijkste toeristische markten, tot een diepe economische krimp geleid. In het licht hiervan hebben Curaçao en Sint-Maarten in de loop van 2020 aanzienlijke liquiditeitssteun van de Nederlandse staat ontvangen om het verlies aan overheidsinkomsten als gevolg van de coronacrisis te compenseren en om financiële steun te kunnen verlenen aan de meest getroffen groepen in de samenleving.

Na de eerste tranche van liquiditeitssteun heeft Nederland aanvullende steun aan strikte voorwaarden gebonden. Na maandenlange onderhandelingen heeft Curaçao in november 2020 ingestemd met de

voorwaarden die in het Landspakket Curaçao zijn vastgelegd. Ondertussen heeft ook Sint-Maarten, in december 2020, met haar Landspakket ingestemd.

De uitvoering van de maatregelen die conform de overeengekomen implementatieagenda in de landspakketten zijn opgenomen, met name de omvangrijke structurele hervormingen, is van cruciaal belang om het economisch herstel te stimuleren en de economische veerkracht op Curaçao en Sint-Maarten te vergroten. De ontwikkelingen in het derde kwartaal van 2020 laten duidelijk zien dat, zelfs als de inperkingsmaatregelen worden versoepeld, de angst om te reizen en de mogelijke (her)toelatingsbeperkingen nog steeds een herstel van de belangrijkste economische pijler van Curaçao en Sint-Maarten, namelijk het toerisme, in de weg staan.

De crisis heeft ook de overheidsfinanciën van Curaçao en Sint-Maarten aanzienlijk aangetast. Hoewel maatregelen nodig zijn om houdbare overheidsfinanciën te bewerkstelligen, moet tijdens deze crisis het tempo van de begrotingsconsolidatie zo geleidelijk mogelijk worden opgevoerd, om zo de negatieve gevolgen ervan voor het economisch herstel tot een minimum te beperken.

Richard Doornbosch
President